

КОНСТИТУЦІЙНА СВОБОДА ТА ОСОБИСТА НЕДОТОРКАННІСТЬ ЛЮДИНИ

Амбруш Данієлла Людвигівна,

студентка 2-го курсу, гр. БП – 22

Київський національний університет технологій та дизайну

Науковий керівник: професор А. Ю. Олійник.

м. Київ, Україна

Конституційне право на свободу є одним з найбільших соціальних благ, яке не тільки створює умови, необхідні для всебічного задоволення потреб особи, а й забезпечує демократичний розвиток суспільства. Право на свободу є не що інше, як сама свобода, тобто можливість здійснювати будь-які правомірні дії. У цьому праві закріплено обмеження для свободи інших людей, особливо посадових осіб, які мають можливість застосовувати примус до людей. У нерозривному зв'язку з ним знаходиться особиста недоторканність людини, яка поширюється на її життя, здоров'я, честь, гідність. Ніхто не вправі силою або погрозами примушувати людину до будь-яких дій, піддавати її катуванню, обшуку чи завдавати шкоди її здоров'ю. Гарантії свободи і безпеки особи виступають у формі кримінально-правової заборони будь-яких зворотних дій громадян і посадових осіб. Обмеження цієї свободи допускаються тільки на основі закону та законних формах, усі заходи примусу мають бути під судовим контролем. Ефективність гарантії цього права передбачено статтею 29 Конституції України [1].

Мета цієї роботи полягає у виявленні змісту права людини на свободу та особисту недоторканність. Також розкрити проблемні питання стосовно закону, предметом регулювання якого було б це право. Аби досягти цієї мети потрібно виконати такі завдання: розтлумачити зміст статті 29 Конституції України; розглянути проблемні місця стосовно закону, який регулював це

питання; розкрити природу походження права на свободу та особисту недоторканність.

Стаття 29 Конституції України має таке формулювання «Кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність. Ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах та в порядку, встановлених законом [1]. У разі нагальної необхідності запобігти злочинів чи його перепинити уповноважені на те законом органи можуть застосувати тримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід, обґрунтованість якого протягом сімдесяти двох годин має бути перевірена судом. Затримана особа негайно звільняється, якщо протягом сімдесяти двох годин з моменту затримання їй не вручено вмотивованого рішення суду про тримання під вартою.

Кожному заарештованому чи затриманому має бути невідкладно повідомлено про мотиви арешту чи затримання, роз'яснено його права та надано можливість з моменту затримання захищати себе особисто та користуватися правничою допомогою захисника. Кожний затриманий має право у будь-який час оскаржити в суді своє затримання. Про арешт або затримання людини має бути негайно повідомлено родичів заарештованого чи затриманого.»

Отже, у статті 29 закріплюється порядок тримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід. Цей порядок визначає час тримання під вартою без рішення суду, повідомлення кожному заарештованому чи затриманому про мотиви арешту чи затримання, роз'яснення їх прав, надання можливостей з моменту затримання захищати себе особисто чи за допомогою захисника, права оскаржити затримання в суді, обов'язку уповноваженого органу негайно повідомити родичів заарештованого чи затриманого [2]. У Рішенні Конституційного Суду України Конституційний Суд тлумачить, що «право на свободу та особисту недоторканність не є абсолютним і може бути обмежене, але тільки на підставах та в порядку, які чітко визначені в законі.». Конституційний Суд України виходить із того, що

серед фундаментальних цінностей дієвої конституційної демократії є свобода, наявність якої у особи є однією з передумов її розвитку та соціалізації. Право на свободу є невід'ємним та невідчужуваним конституційним правом людини і передбачає можливість вибору своєї поведінки з метою вільного та всебічного розвитку, самостійно діяти відповідно до власних рішень і задумів, визначати пріоритети, робити все, що не заборонено законом, безперешкодно і на власний розсуд пересуватися по території держави, обирати місце проживання тощо. Право на свободу означає, що особа є вільною у своїй діяльності від зовнішнього втручання, за винятком обмежень, які встановлюються Конституцією та законами України [3]. Щодо Конституційної свободи, людина має волю та займає провідне соціальне і правове становище в державі і суспільстві. Її соціальне становище визначається соціальним статусом, тобто всією сукупністю економічних, політичних, моральних, культурних, матеріальних, духовних й інших цінностей, принципів, норм та ідеалів суспільного життя. Конституційна свобода – це стан, за якого суб'єкт конституційного права (окрім суб'єктів владних повноважень) має можливість діяти відповідно до внутрішніх переконань та об'єктивних умов дійсності, реалізуючи свої ідеї, задовольняючи власні інтереси та потреби у політичній (свобода політичної діяльності, свобода об'єднання, свобода мирних зібрань тощо), економічній (свобода підприємницької діяльності, свобода ринку тощо) та інших сферах (свобода думки і слова, свобода совісті та віросповідання, інтелектуальна свобода, свобода творчої, наукової, технічної діяльності, свобода вибору професії та роду занять тощо), за умови поваги до свободи інших учасників конституційних відносин та відповідальності за власний вибір [4].

Кримінально-процесуальний кодекс України закріплює принцип забезпечення права на свободу та особисту недоторканність, що характеризується таким змістом: 1) під час кримінального провадження ніхто не може триматися під вартою, бути затриманим або обмеженим у здійсненні права на вільне пересування в інший спосіб через підозру або обвинувачення

у вчиненні кримінального правопорушення інакше, як на підставах та в порядку, передбачених Кодексом; 2) кожен, кого затримано через підозру або обвинувачення у вчиненні кримінального правопорушення або інакше позбавлений свободи, повинен бути в найкоротший строк доставлений до слідчого судді для вирішення питання про законність та обґрунтованість його затримання, іншого позбавлення свободи та подальшого тримання. Затримана особа негайно звільняється, якщо протягом сімдесяти двох годин з моменту затримання їй не вручено вмотивованого судового рішення про тримання під вартою; 3) про затримання особи, взяття її під варту або обмеження в праві на вільне пересування в інший спосіб, а також про її місце перебування має бути негайно повідомлено її близьких родичів, членів сім'ї чи інших осіб за вибором цієї особи в порядку, передбаченому Кодексом; 4). Кожен, хто понад строк, передбачений Кодексом, тримається під вартою або позбавлений свободи в інший спосіб, має бути негайно звільнений; 5). Затримання особи, взяття її під варту або обмеження в праві на вільне пересування в інший спосіб під час кримінального провадження, здійснене за відсутності підстав або з порушенням порядку, передбаченого Кодексом, тягне за собою відповідальність, установлену законом (ст. 12) [4].

У висновку цієї роботи слід зазначити, що право кожної особи на свободу та особисту недоторканність зазначена у нормі статті 29 Конституції України. Її має дотримуватися кожен громадянин, не порушувати конституційні норми, адже всі мають охороняти та поважати Основний Закон України. Право на свободу та особисту недоторканність тісно переплітається з громадянськими конституційними правами, таким як право на життя (стаття 27 Конституції України); на свободу (стаття 28 Конституції України) та інші статті.

Список використаних джерел:

1. Конституційне право України: підручник/ ред. В.Ф. Погорілко. Київ: Наукова думка, 2000. 734 с.

2. Олійник А.Ю. Конституційне право України та зарубіжних країн : підручник / А.Ю. Олійник, М.І. Кагадій ; за заг. ред. проф. А.Ю. Олійника. К.: КНУТД, 2017. 521 с.

3. Рішення Конституційного Суду України від 1 червня 2016 року № 2-рп/2016 у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення третього речення частини першої статті 13 Закону України «Про психіатричну допомогу» (справа про судовий контроль за госпіталізацією недієздатних осіб до психіатричного закладу). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-16#Text>.

4. Олійник А.Ю. Конституційні свободи людини і громадянина та їх забезпечення в Україні: Монографія. К.: КНУТД; Дніпро: ДДУВС, 2018. 371 с.